प्रदेश आयुर्वेद चिकित्सालय गोरखाको

बार्षिक प्रतिवेदन २०८२

प्रदेश आयुर्वेद चिकित्सालय गोरखा द्वारा

आ.व. ०८१ /०८२ मा सम्पादित कार्यहरुको

बार्षिक प्रतिवेदन

बार्षिक प्रतिवेदन

गण्डकी प्रदेश सरकार

स्वास्थ्य मन्त्रालय

प्रादेशिक स्वास्थ्य निर्देशनालय

प्रदेश आयुर्वेद चिकित्सालय गोरखा

प्रदेश आयुर्वेद चिकित्सालय गोरखा आ.वा. ०८१/०८२ को बार्षिक प्रतिवेदन

प्रकाशक

प्रदेश आयुर्वेद चिकित्सालय गोरखा

सम्पादन मण्डल

डा.प्रशान्त पण्डित

श्री कुशल कृष्ण शर्मा

सर्वाधिकार

प्रदेश आयुर्वेद चिकित्सालय गोरखा

आवरणः कुशल कृष्ण शर्मा

पृष्ठभूमि-गोरखा जिल्लाको परिचयः

गोरखा नेपालको गण्डकी अञ्चलमा अवस्थित एक जिल्ला हो। यस जिल्ला जिल्ला गण्डकी प्रदेशको ऐतिहासिक, सांस्कृतिक र धार्मिक दृष्टिले महत्त्वपूर्ण जिल्ला हो। पृथ्वीनारायण शाहले नेपालको एकीकरण अभियान सुरु गरेको स्थान गोरखा हो। यस जिल्लाको कुल क्षेत्रफल करिब ३,६१० वर्ग कि.मी. छ। यहाँ हिमाल, पहाड र तराई क्षेत्रको मिश्रण पाइन्छ। जिल्लामा कृषि, पर्यटन, जडीबुटी, हस्तकला तथा सेवा क्षेत्रमा प्रमुख योगदान रहेको छ।गोरखा जिल्लामा ११ स्थानीय तह अन्तर्गत २ नगरपालिका, ९ गाउँपालिका र २ निर्वाचन क्षेत्र रहेको छ। भौगोलिकरूपमा मध्यपहाडीदेखि उत्तरी हिमाली क्षेत्रसम्म फेलिएको जैविक विविधताले सम्पन्न जिल्ला हो। यसको क्षेत्रफल ३ हजार ३१० वर्ग किलोमिटर छ। समुद्र सतहदेखि २२८ मिटरदेखि ८१६३ मिटरसम्म उचाइमा अवस्थित तथा २७ हजार ०१५ देखि २८ हजार ०१५' अक्षांश र ८४ हजार ०२७' देखि ८४ हजार ०५८' देशान्तरमा फैलिएको यस जिल्लामा उष्ण, सम-शितोष्ण, शितोष्ण, लेकाली र हिमाली हावापानी पाइन्छ। यस जिल्लाको पूर्वतिर धादिङ जिल्ला र तिब्बत (चीन); पश्चिम सीमानामा तनहुँ जिल्ला, लमजुङ जिल्ला, मनाङ जिल्ला र तिब्बत (चीन),उत्तर सीमानामा तिब्बत (चीन) तथा दक्षिण सीमानामा चितवन जिल्ला, तनहुँ जिल्ला र धादिङ जिल्ला पर्दछन्।राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार गोरखा जिल्लाको कूल जनसङ्ख्या २,५१,०२७ जना मध्ये पुरुष १,१८,१५५ जना र महिला १,३२,८७२ रहेका छन्। त्यस्तै, जिल्लामा अपाङगता भएको जनसंख्या ४ हजार ७ सय ३३ र महिला ४ हजार २ सय ६५ गरी कुल ८ हजार ९ सय ९८ जना रहेका छन् ।गोरखाको साक्षरता दर ७२.३७ प्रतिशत रहेको छ । जनगणना भए अनुसार गोरखा परिवारको संख्या १७ हजार ३८४ रहेका छन् । जिल्लाको जनघनत्व ७० रहेको छ ।यस्तै, गोरखाका २३ हजार ६८ जना विदेशमा रहेको तथ्यांकमा उल्लेख छ । प्रतिशतमा हेर्दा यो कुल जनसंख्याको १.०५ प्रतिशत हुन आउछ ।

गोरखा जिल्लाका पालिकाहरु

१.गोरखा नगरपालिका

२.पालुङटारनगरपालिका

३.सिरानचोकगाउँपालिका

४.चुमनुब्री गाउँपालिका

५.धार्चे गाउँपालिका

६.अजिरकोट गाउँपालिका

७. आरूघाट गाउँपालिका ८. शहिद लखन गाउँपालिका ९.सुलीकोट गाउँपालिका १०.भीमसेन गाउँपालिका ११.गण्डकी गाउँपालिका

गोरखा जिल्लाको नक्सा

प्रदेश आयुर्वेद चिकित्सालय गोरखा

आयुर्वेद औषधालयहरु

नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्रहरु

कार्यालयको परिचय :

बिक्रम सम्वत २०५० सालमा स्थापना भै हाल शहिद लखन गाउँ पालिका वडा नम्बर ६ घैरूङ्ग स्थित यस प्रदेश आयुर्वेद चिकित्सालय गोरखाले जिल्ला भरी निःशुल्क स्वास्थ्य प्रबर्द्धनात्मक र रोग प्रतिकारात्मक सेवा अन्तगत आयुर्वेद एवम् योग शिक्षा जडीबुटी परिचयात्मक शिक्षा जीवनशैली परिवर्तन कार्यक्रम ज्येष्ठ नागरिक एवम् स्तन पायी आमा सेवा कार्यक्रमका साथै निदानात्मक र उपचारात्मक सेवाको लागि दैनिक निःशुल्क बिरामी परिक्षण,आयुर्वेद औषधि बितरण मेडिकल ल्याव सेवा र पूर्वकर्म सेवा प्रदान गर्दै आएको छ ।

कार्यालयका उद्देश्यहरु

- आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनु
- स्वस्थ व्यक्तिको स्वास्थको रक्षा गर्नु
- रोगीको रोग निको पार्नु
- कार्यक्रमहरु कार्यान्यन गर्नु
- जिल्ला भित्र अधिकारिक आयुर्वेद संस्था को रुपमा कम गर्नु

कार्यालयको जिम्मेवारीहरु

- बिरामी जांच ,निदान ,उपचार
- निःशुल्क औषधि वितरण
- प्राप्त कार्यक्रमहरु लागु गर्ने
- संघ संस्था संग समन्नय गर्ने
- आयुर्वेद सम्बन्धि जानकारी गराउने
- निजी आयुर्वेद स्वास्थ्य संस्था को अनुमति दिने

दरबन्दी तथा पद पूर्तिको विवरण

क .प्रदेश आयुर्वेद चिकित्सालय गोरखा

क्र.सं.	पद	श्रेणी	दरबन्दी	सेवा	समूह	पदपूर्ति		कैफियत
						स्थायी	करार सेवा	
१	आयुर्वेद चिकित्सक		१	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	१		
२	वरिष्ठ कविराज निरिक्षक		१	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	१		
३	बैद्य निरिक्षक		२	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	२		
४	लेखापाल		१	प्रशासन	लेखा	-	-	रिक्त
५	ल्याव टेक्निसियन		०	ल्याब			१	
६.	वैद्य		०	स्वास्थ्य	आयुर्वेद		१	
६	अभ्यंङ्गकर्ता		०	स्वास्थ्य	आयुर्वेद		२	
६	कार्यालय सहयोगी		२	प्रशासन	प्रशासन		२	
	जम्मा		७			४	६	

ख.संगठन संरचनाः दरबन्दी अनुसार

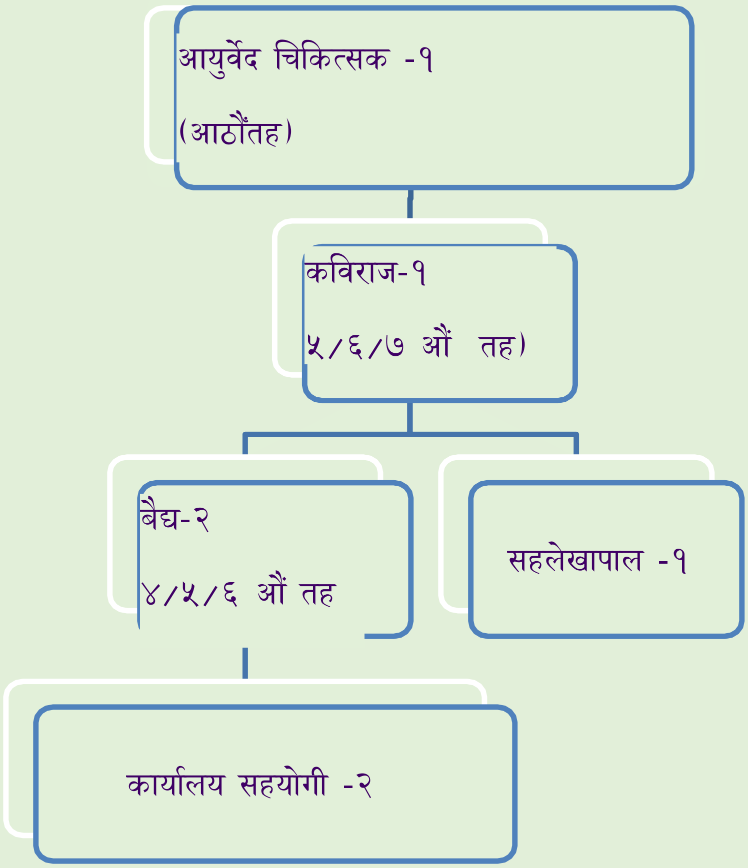

कर्मचारीहरुको बिबरण र सम्पर्क नम्बरः

क.प्रदेश आयुर्वेद चिकित्सालय तथा नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र गोरखा

कार्यालयको नाम	ठेगाना	कर्मचारीको नाम	पद	तह	मोबाइल नम्बर
प्रदेश आयुर्वेद चिकित्सालय गोरखा	शहिद लखन गाउँपालिका-६	डा.प्रशान्त पण्डित	आयुर्वेद चिकित्सक	आठौं	९८५६०५४६७०
		कुशल कृष्ण शर्मा	बरिष्ठ कविराज निरीक्षक	सातौं	९८५६०५४६६९
		राजन अधिकारी	बैद्य निरीक्षक	छैठौं	९८५६०५४६७१
		शेर बहादुर गुरुङ	बैद्य निरीक्षक	छैठौं	९८४१६४९७८५
			सहलेखापाल	स.चौथो	रिक्त
		पूजा थापा	ल्याब टेक्निसियन	स.पाँचौ	
		बिमला कुमारी थारु	वैद्य	स.चौथो	९८४४७०२८०२
		सोम बहादुर गुरुङ	का.स.	श्रेणी बिहिन	९८०३४६२८३५
		लक्ष्मी कोइराला	का.स.	श्रेणी बिहिन	९८१७१७५६३४
		इन्दिरा श्रेष्ठ	अभ्यंङ्ग कर्ता	श्रेणी बिहिन	९८२८११३०६३
		अदिप आलेमगर	अभ्यंङ्ग कर्ता	श्रेणी बिहिन	९८१८७७३१८१
नागरिकआरोग्य सेवा केन्द्र	धार्चे गा.पा.	सरोज कुमाल	बैद्य	करार	९८६०११२९४७
नागरिकआरोग्य सेवा केन्द्र	भीमसेनथापा गा.पा.	अमर पुनमगर	बैद्य	करार	९८६६१७१८३३
नागरिकआरोग्य सेवा केन्द्र	सिरानचोक गा.पा	मन्जु थारु	बैद्य	करार	९८०४५८६६७१

नागरिकआरोग्य सेवा केन्द्र	अजिरकोट गा.पा.	प्रतिक्षा अधिकारी	बैद्य	करार	९८६१५६२४०८
नागरिकआरोग्य सेवा केन्द्र	आरुघाट गा.पा.	दिपक सापकोटा	बैद्य	करार	९८६१९१३५८९

गोरखा जिल्लामा अवस्थित स्थानीय आयुर्वेद संस्थाहरु :

१. पालुंगटार आयुर्वेद औषधालय

२.मनकामना आयुर्वेद औषधालय

३.घ्याल्चोक आयुर्वेद औषधालय

४.सौरपानी आयुर्वेद औषधालय

५.गोरखाबजार आयुर्वेद औषधालय

६.दर्बुंग फुजेल आयुर्वेद औषधालय

नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्रहरु

१. नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र धार्चे

२. नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र आरुघाट

३. नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र भीमसेनथापा

४. नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र अजिरकोट

५. नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र सिरानचोक

कार्यालयको भौतिक पूर्वाधार

क्र.स	कार्यालयको नाम	स्थापना मिति	जग्गाको क्षेत्रफल	भवनको विवरण (कच्ची/पक्की,आफ्नै/भाडाको)	कम्पाउन्ड वाल्ड(छ,छैन)	स्टाफ क्वाटर (छ,छैन/प्रयाप्त,अप्रयाप्त)	खानेपानीको व्यवस्था (छ/छैन)	सवारी साधन (छ,छैन/प्रयाप्त,अप्रयाप्त)	कैफियत
१	जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र	२०५०	१४ रोपनी	निर्माण को अवस्था	छैन	छैन	छ	मोटरवाइक १ थान बिग्रेको	भवन निर्माण हुदै छ

क्र.सं.	विवरण	संख्या
१	आफ्नै जग्गा भएका स्वास्थ्य संस्था संख्या	६/७
२	स्वास्थ्य संस्थाको आफ्नै भवन भएका स्वास्थ्य संस्था संख्या	६/७
३	निर्धारित मापदण्ड अनुसारका भवन भएका स्वास्थ्य संस्था संख्या	०/७
४	सेवाग्राही र सेवा प्रदायकको लागि छुट्टै शौचालय भएका स्वास्थ्य संस्था संख्या	१/७
५	सुरक्षित खानेपानीको नियमित उपलब्धता भएका स्वास्थ्य संस्था संख्या	६/७
६	टेलिफोनको उपलब्धता भएका स्वास्थ्य संस्था संख्या	२/७
७	बिद्धुतको उपलब्धता भएका स्वास्थ्य संस्था संख्या	७/७
८	सोलार ब्याकअप जडान भएका स्वास्थ्य संस्था संख्या	५/७
९	कम्प्युटर वा ल्यापटप भएका स्वास्थ्य संस्था	७/७
१०	इण्टरनेट सुविधा भएका स्वास्थ्य संस्था संख्या	६/७
११	एम्बुलेन्स सेवाको उपलब्धता भएका स्वास्थ्य संस्था संख्या	०/७

१२	कर्मचारी आवास भएका स्वास्थ्य संस्था संख्या	०/७
१३	मोटरबाटो पुगेका स्वास्थ्य संस्था संख्या	७/७

निजी र सामुदायिक आयुर्वेद स्वास्थ्य संस्थाको बिवरणः

कुनै पनि संस्थाले अनुमति लिएको छैन

बिरामी तथ्याङ्क विवरण

क्र.सं,.	बिवरण	जना
१.	जिल्लाको जम्मा बिरामी संख्या (नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्रसमेत)	९४५३
२.	औषधालयका जम्मा बिरामी	२१११४
	सबैको बहिरंग सेवाका जम्मा बिरामी संख्या(१+२)	३०५६७
४.	स्तनपायी सेवा ग्राहीको संख्या	३१३
५	ज्येष्ठ नागरिक सेवाका जम्मा संख्या	१५४७
६	पंचकर्म पूर्वकर्म सेवाका जम्मा बिरामी संख्या	१०३५
७	गाउँघर /नागरिक आरोग्य क्लिनिक क्लिनिक	४६९२
८	आयुर्वेद स्वास्थ्य शिबिर	८०४
९	स्वास्थ्य प्रवर्धनका लागि जीवन शैली परिवर्तन कार्यक्रम	३०६
१०	प्रयोगशाला सेवा	३६६
११	प्रवर्धनात्मक योग कार्यक्रम	१२६
१२	बिद्ध्यालय आयुर्वेद तथा योग कार्यक्रम	४१८
१३	अन्य	९०४
	कूल जम्मा	४१०७८

१.संस्थागत बिरामी चार्ट

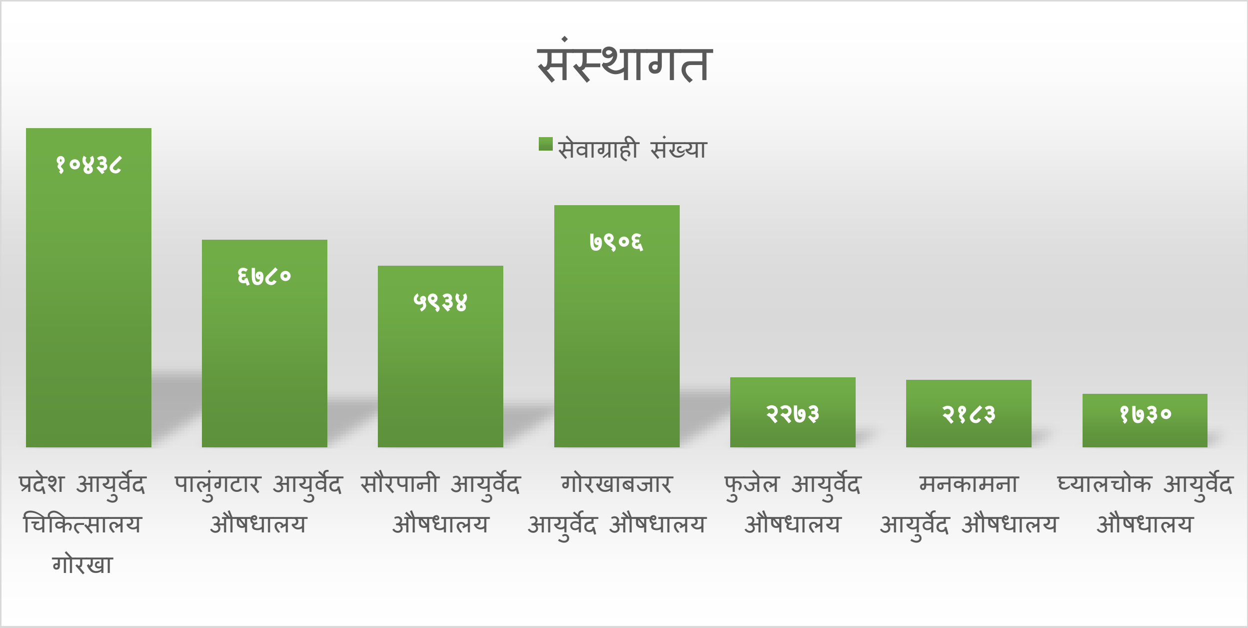

२. आ.व. ०८१/८२ का प्रमुख १० रोग हरूको चार्ट

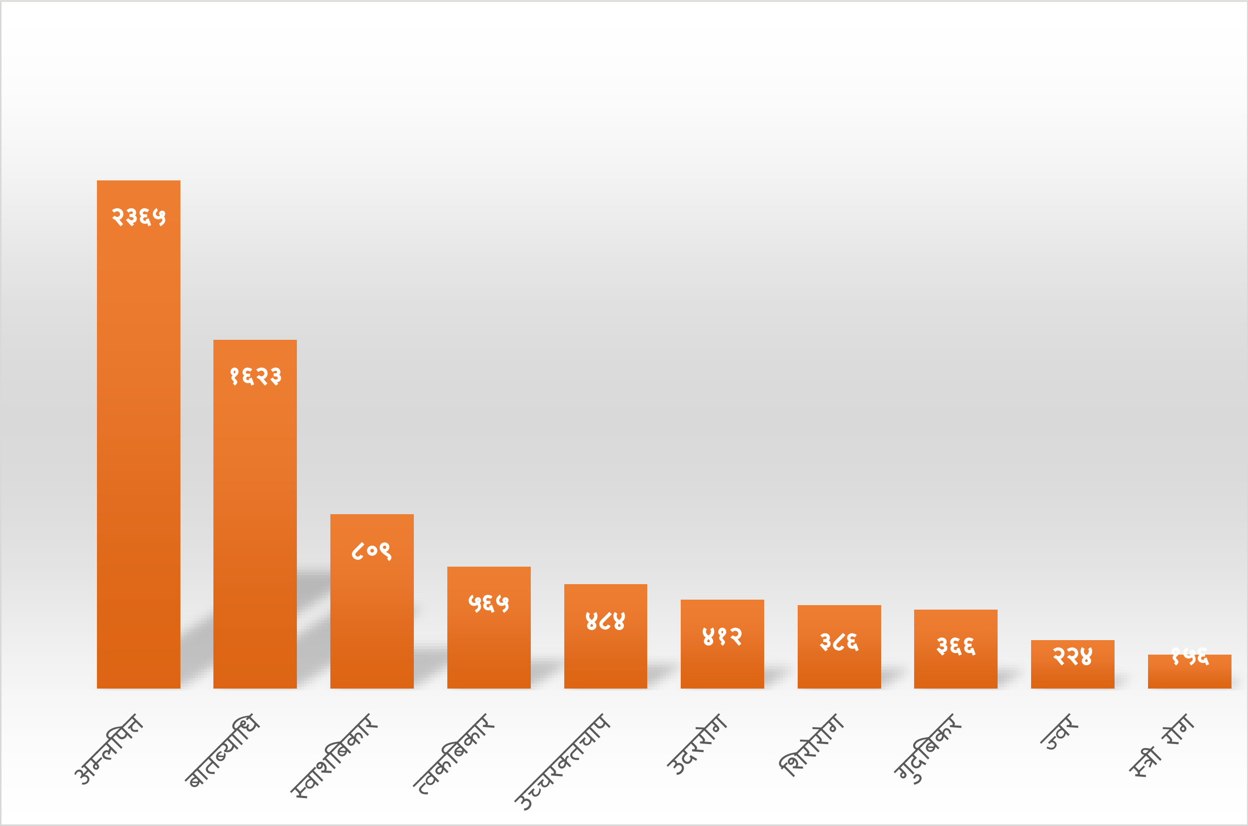

३. बिगत ३ आ.व. को बिरामी चार्ट

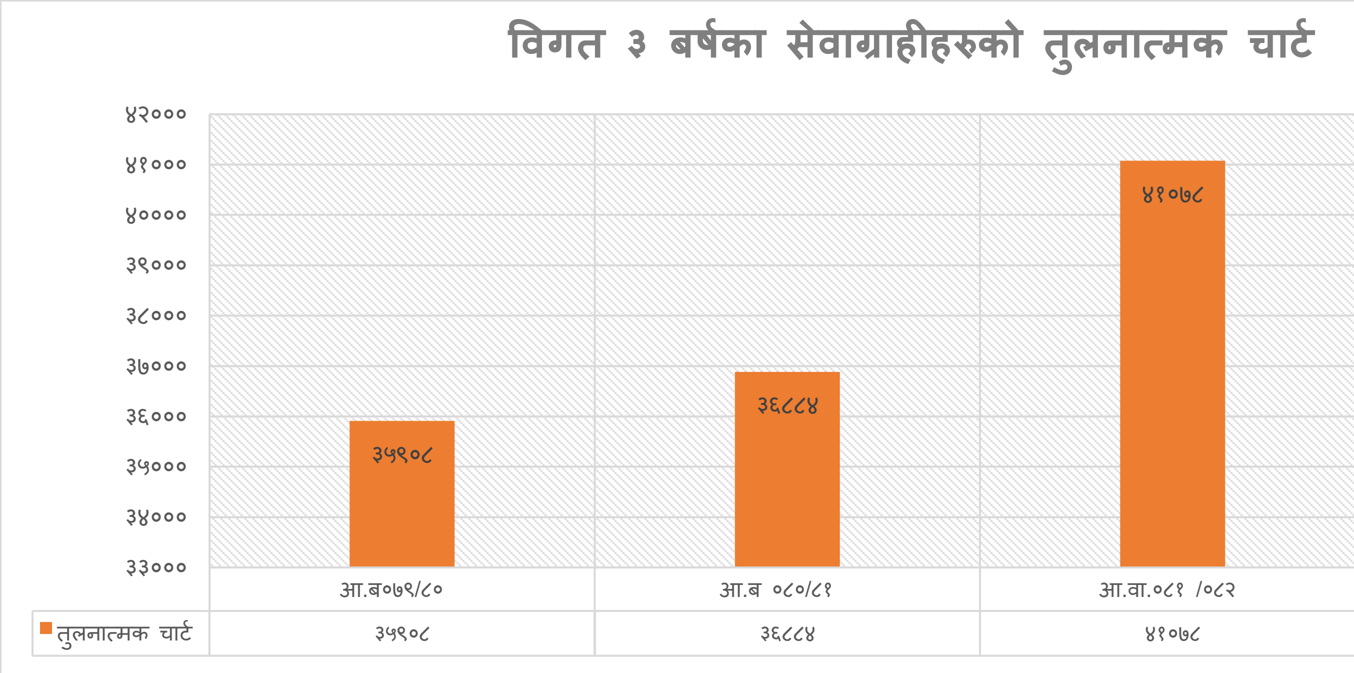

४.लिङ्ग अनुसार बिरामी चार्ट

बार्षिक कार्यक्रम र बजेटको लक्ष्य/प्रगति विवरण

गण्डकी प्रदेश बाट प्राप्त बार्षिक कार्यक्रम संख्या : ११ र बजेट रु.२५,९०,०००/-- अन्तर्गत सम्पादन गरीएका कार्यक्रमहरूको बिबरण

कार्यक्रम क्रियाकलापको नाम-

१.भान्सा सुधार आरोग्यको आधार अभियान तथा जीवनशैलि कार्यक्रम संचालन

बजेट रु ५,००,००० /-

पृष्ठभूमि र विवरण

हाम्रो समाजमा बढ्दै गएका नसर्ने रोगहरु, व्यस्त र आधुनिक जिवनशैलीको प्रभावले ब्यक्तिगत तनाव व्यवस्थापन चुनौतीको रुपमा रहेको छ । आयुर्वेद सिद्दान्तमा आधारित स्वास्थ्य जीवनशैलीको माध्यमबाट उक्त चुनौतीहरुको न्यूनीकरण गर्न यो कार्यक्रम राखिएको थियो ।

स्वास्थ्य जीवनशैली प्रवर्दनद्वारा समुदायमा नसर्ने रोगहरुको न्यूनीकरण गर्ने यस कार्यक्रमको प्रमुख उद्देश्य रहेको छ । यस कार्यक्रमको लागि स्वीकृत बजेट तिनलाख रहेको थियो र खर्च पनि दतिनलाख नै भएको थियो । आफ्ना घरवरपर करेसबारिहरुमा ताजा बिषादी रहित सागसब्जिहरुको उत्पादन गर्न तथा स्थानिय स्तरमा उपलब्ध खाद्यान्न लागयतका बस्तुहरुको उपयोगमा बृधि गरी स्वस्थ्यकर खानपान एबम स्वास्थ्य जिबनशैलीको लागि गृहणीहरुको ब्यबहारमा प्ररिबर्तन गर्ने उदेश्य राखेर कार्यक्रम संचालन गरियो

कार्यक्रम सञ्चालनः

प्रदेश आयुर्वेद चिकिसलय गोरखा र गोरखा जिल्ला भित्र महिला,शिक्षक,जनप्रतिनिधि. आमासमूहलाई बोलाइ आयुर्वेद सिद्धान्तमा आधारित स्वास्थ्य जीवनशैली र योग सम्बन्धि कार्यक्रम संचालन बिधि सहितको बिषयबस्तु तयार गरी गण्डकीगाउँ पालिका र शाहिदलखन गाउँपालिकामा कार्यक्रम संचालन गरियो ।

सहभागी संख्या ३२० जना

लाभान्वित संख्या २३० जना

स्वास्थ्य आयुर्वेद जीवनशैली सँग सम्बन्धित बढदो क्रममा चुनौतीको रुपमा रहेका नसर्ने रोगहरुको न्यूनीकरणमा टेवा पुगेको छ।समुदायले स्वास्थ्य आयुर्वेद जीवनशैली सम्बन्धि जानकारी प्राप्त गरी व्यबहारमा अवलम्वन गरेको छ ।भान्सा सुधार गरी जीवन स्वस्थकर बनाउदैं भान्सालाई नै प्रमुख आरोग्य केन्द्र बनाउन प्रतिबद्ध रहेका छन् ।

२ आयुर्वेद क्षारसुत्र सेवा कार्यक्रम संचालनका तथा आवश्यक सामग्री खरिद

बजेट रु. ५,००,०००/-

पृष्ठभूमि र विवरण

आयुर्वेद चिकित्सा बिज्ञानमा प्रभावकारी मानिएका चिकित्सा सेवाहरु थप गर्दै प्रदेश मातहतका आयुर्वेद स्वास्थ्य सस्थाहरुमा सेवा बिस्तार गर्दै प्रभावकारी र गुणस्तरीय आयुर्वेद चिकित्सा सेवा उपलब्ध गराउने अभिप्रायका साथ अर्श भागन्दर लगायतका रोगहरुको उपचारका लागि क्षार सुत्र सेवा संचालनको लागि यो कार्यक्रम आवश्यक परेको हो।

क्षार सुत्र चिकित्साको माध्यमबाट अर्श, भागन्दर लगायतका रोगहरुको उपचारका लागि आवश्यक पर्ने सामाग्रीहरु उपलब्ध गराई सेवा सुनिस्चित गर्ने यस कार्यक्रमको उद्देश्य रहेको छ ।

कार्यक्रम सञ्चालनः

क्षारसुत्र सेवा संचालनका लागि आवश्यक सामाग्रीहरुको लागत अनुमान सुची, स्पेसिफिकेसन एवम् परिमाण तयार गरी कार्यालय प्रमुखबाट स्वीकृत गरी रु. पाँचलाख सतासी हजारको क्षारसुत्रका लागी आवश्यक औजार, उपकरणहरु ओटी बेड,ओटी लाईट आदि खरिद गरियो ।

३ पंचकर्म पूर्वकर्म कार्यक्रम सेवा संचालनको लागि

विनियोजित रकम १५०,०००/-

पृष्ठभूमि र विवरण

आयुर्बेद चिकित्सा विज्ञानमा प्रभावकारी मानिएका चिकित्सा सेवाहरु थप गर्दै प्रदेश मातहतका आयुर्वेद स्वास्थ्य सस्थाहरुमा सेवा विस्तार गर्दै प्रभावकारी र गुणस्तरीय आयुर्वेद चिकित्सा सेवा उपलब्ध गराउने अभिप्रायका साथ पंचकर्म सेवा संचालन तथा विस्तारका लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधार निर्माण साथै सामाग्रीहरु खरिद गरि सेवा संचालन गर्नका लागि यो कार्यक्रम राखिएको हो ।

पंचकर्म सेवा संचालन तथा विस्तारका लागि आवश्यक पर्ने सामाग्रीहरु उपलब्ध गराई सेवा सुनिस्चित गर्ने यस कार्यक्रमको उद्देश्य रहेको छ ।

कार्यक्रम सञ्चालनः

पंचकर्म सेवा संचालन तथा विस्तारका लागि आवश्यक पर्ने सामाग्रीहरु खरिद गरी स्नेहन, श्वेदन, शिरोधारा, पिण्डश्वेद, नाडीश्वेदन आदि पूर्वकर्म सेवा संचालन गरियो । पंचकर्म सेवा संचालन तथा बिस्तारको लागि आवश्यक सामग्रीहरु खरिद गरीयो ।

४. प्रयोगशाला संचालनका लागि आवश्यक पर्ने उपकरण रिएजेन्ट र किट आदि सामाग्री खरिद

विनियोजित रकम १५००००/-

प्रदेश आयुर्वेद चिकिसलय गोरखाको लागि प्रयोगशाला संचालनको लागि आबश्यक पर्ने सामाग्रीहरु खरिद गरी प्रयोगशाला नियमित संचालन गरियो

५.आधारभूत तथा अत्याबश्यक औषधि,रिएजेन्ट लगाएतका स्वास्थ्य सामग्री खरिद

विनियोजित बजेटः१५००००/-

यस प्रदेश आयुर्वेद चिकिसलय गोरखाको लागि आबश्यक पर्ने अत्याबश्यक औषधि खरिद गरी कार्यालयबाट निःशुल्क वितरण गरियो

६.नागरिक आरोग्य केन्द्र तथा औषधालयका कर्मचारीहरूलाई तालिम कार्यक्रम :

विनियोजित बजेट रू. १००,०००/-

कार्यक्रम संचालनः यस जिल्ला अन्तरगत रहेका नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्रका अभियान कर्ताहरू लाई ३ दिने तालिम कार्यक्रम संचालन गरियो ।

७.औषधि तथा औषधि जन्य सामग्री ढुवानी

विनियोजित बजेट रु. ८०,०००/-

आरोग्य केन्द्रहरूमा नियमित र आवश्यकता अनुसार औषधि र सामग्रीहरू दुवानी सम्पन्न गरीयो ।

८. आयुर्वेद सम्बन्धि आधारभूत तथा अत्यावश्यक औषधि खरिद

विनियोजित बजेट रु.५,००,०००/-

नियमानुसार प्रक्रिया पुर्याएर औषधिहरू खरिद सम्पन्न गरीयो ।

९. स्तनपायी आमाहरू लाई दुग्ध बर्धक औषधि खरिद

विनियोजित बजेटः १००,०००/-

दुग्ध बर्धक औषधि खरिद कार्य सम्पन्न गरीयो ।

१०. आयुर्वेद स्वास्थ्य संस्थाहरुमा MSS कार्यक्रम

प्रदेश आयुर्वेद चिकिसलय गोरखामा २०८१/०५/२६ र २०८१/१०/२९ र ३० गते २ पटक कार्यक्रम संचालन भएको थियो र मापदण्ड पुरा गर्न आबश्यक सामग्री खरिद समेत गरियो ।

११.राष्ट्रिय आरोग्य दिवस योग दिवस अन्तराष्ट्रिय योग दिवस कार्यक्रमः

विनियोजित बजेटः ६०,०००/-

तोकीएका दिवसहरूमा आरोग्य दिवस धन्वन्तरी जयन्ति राष्ट्रिय योग दिवस तथा अन्तराष्ट्रिय योग दिवस मनाउने कार्यक्रम गरीयो ।

क.गण्डकी प्रदेश बाट प्राप्त वार्षिक कार्यक्रम संख्या ११ र बजेट रु.३०,००,०००/-अन्तरगत सम्पादन भए गरेका कार्यक्रमहरुको विवरण

क.सं.	कार्यक्रमको नाम	भौतिक प्रगति %	वित्तीय प्रगती %	सेवाग्राही र लाभग्राही संख्या	
१.	बार्षिक समिक्षा कार्यक्रम	१००	६८	१२	

२.	औषधि एवं सामग्री ढुवानी	१००	७५	६	
३.	राष्ट्रिय आरोग्य तथा योग दिवस	१००	८५		
४.	भान्सा सुधार आरोग्यको आधार अभियान	१००	८१	२३०	
५.	पंचकर्म पूर्वकर्म कार्यक्रम संचालन	७५	७२	२९४	
६.	आयुर्वेद क्षारसुत्र सेवा कार्यक्रम संचालन	९१	६२		
७	प्रयोगशालाका लागि आवश्यक सामग्री कीट खरिद	१००	७५.३३		
८	कर्मचारीहरूका लागि तालिम कार्यक्रम(ना.आ.से.के.)	१००	८५	६	
९	आयुर्वेद स्वास्थ्यसंस्थाहरुमा MSS कार्यक्रम	६६	७६		
१०	आयुर्वेद सम्बन्धि आधारभूत औषधि खरिद	१००	९९		
११	स्तनपायी आमालाई दुग्ध बर्धक औषधि वितरण	१००	५८		

पूँजीगततर्फ प्रदेश समानीकरण

कार्यक्रम संख्याः ३

बार्षिक बजेटः रु.१०,००,००० /-

खर्च बजेटः रु.८,४८,०००/-

भौतिक प्रगति १००% वित्तीय प्रगती ८४.८०%

सि.नं	कार्यक्रम	बिनियोजन रकम रु	भौतिक प्रगति प्रतिशत	बित्तियप्रगति प्रतिशत
१	कार्यालयको लागि आवश्यक मेशिनरी औजार उपकरण खरिद	२,५०,०००	१००	७०
२	कार्यालयको लागि फर्निचर एण्ड फिक्चर्स खरिद	२,५०,०००	१००	७५
३	कार्यालयको भवनको मर्मत तथा सम्भार	५००,०००	१००	९६
	जम्मा	१०,००,०००/-	१००	८४

पूँजीगत कार्यक्रमको विवरण (प्रदेश समानीकरण)

- कार्यालय लाई आवश्यक पर्ने फर्निचर\हरु टेबल,कुर्ची,दराज,रयक,खरिद गरिएको
- मेसिनरी औजारमा प्रिन्टर ,ल्यापटप आदि खरिद भएको
- कार्यालयको भवनको मर्मत सम्भार गर्ने काम भएको

ख.संघीय सरकार बाट प्राप्त सशर्त तर्फ

बार्षिक कार्यक्रम संख्या ७

बार्षिक बजेटः रु.३४,१७,०००/-

खर्च बजेटः रु. ३०,७४,०००/-

भौतिक प्रगति ९७.३०% वित्तीय प्रगती ८९.९६%

यस अन्तरगत कार्यक्रमहरुको बिबरण

१.कार्यक्रमको नामः औषधि खरिद

परिचय	गुणस्तरीय औषधी र स्वास्थ्य सामग्रीको सहज तथा प्रभावकारी आपूर्ति एवं उपयोगलाई सुनिश्चित गर्दै आयुर्वेद स्वास्थ्य संस्थाहरूमा सेवा लिन आउने सेवाग्राहीलाई तोकिएका औषधि निःशुल्क रूपमा निरन्तर उपलब्ध गराउनु हो ।
उद्देश्य	• स्थानीयरुपमा देखिनेरोगहरूको प्राथमिकता अनुसार निरन्तर व्यवस्था हुने गरि आवश्यक आयुर्वेद औषधि खरिद गर्ने । • निःशुल्क औषधिसहितको सेवा निरन्तर प्रवाह गर्ने।
प्रतिफल	बार्षिक खरिद योजना अनुसार २३ प्रकारका आयुर्वेदिक औषधि खरिद गरिएको /

बजेट	६,००,०००/-
बजेट खर्च	४४९,०००/-

२.कार्यक्रमको नामः पंचकर्म(पूर्वकर्म) कार्यक्रम ।

परिचय	पूर्वकर्म कार्यक्रमका माध्यमबाट आयुर्वेद स्वास्थ्य संस्थाहरुमा आउने सेवाग्राहीहरूको स्वास्थ्य प्रवर्धन गर्न यो कार्यक्रम संचालन गरिएको हो ।
उद्देश्य	आयुर्वेद स्वास्थ्य संस्थाहरुमा आउने सेवाग्राहीहरूको जाँच गरी पूर्वकर्मको माध्यमबाट स्वास्थ्य संरक्षण, प्रवर्धन, आवश्यक उपचार र उचित परामर्श दिने ।
प्रतिफल	• यस सेवाबाट बिरामीहरू तथा सेवाग्राहीहरूको स्वास्थ्य संरक्षण, प्रवर्धन र पुनर्स्थापनामा सघाउ पुगेको छ । कार्यक्रम जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र बाट संचालन भएको छ /
बजेट विनियोजन	५,२०,०००/-
बजेट खर्च	४,०४,०००/-

३.कार्यक्रमको नामः प्रयोगशालाका संचालन अन्य सेवा शुल्क समेत (कर्मचारीको निरन्तरता)।

परिचय	प्रयोगशाला संचालन भैरहेका जिल्लास्थित संस्थाका लागि आवश्यक स्थायी कर्मचारीको दरवन्दि नभएकाले सेवा करारमा आवश्यक कर्मचारी व्यवस्थापन गरि प्रयोगशाला सेवा सुचारू गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो ।
उद्देश्य	• प्रभावकारी एवं शुलभ निदान तथा उपचार व्यवस्थापनका लागि प्रयोगशाला सेवा संचालन गराउनु ।
प्रतिफल	• ल्याब सेवा संचालन भई ३६६ जनाले सेवा लिएका छन्
बजेट बाँडफाँड	४१७,०००/-
बजेट खर्च	४१७,०००/-

४.कार्यक्रमको नामःनागरिक आरोग्य सेवाकेन्द्र तथा अभियान संचालन ।

परिचय	संघिय सरकारको बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम अनुसार निरोगी नेपाल निर्माण अभियान अघि बढाउन सुदृढ सार्वजनिक स्वास्थ्य सेवाका अतिरिक्त स्वच्छ र सन्तुलित आहार ,शारीरिक व्ययाम,सरसफाई ,सहितको स्वस्थ जीवनशैली अवलम्वन गरी आयुर्वेद लगायतका वैकल्पिक उपचार पद्धतिको प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय तह एवं सामुदायिक संघसंस्था समेतको सहभागितामा आरोग्य केन्द्र,खुला व्यायामशाला र योग केन्द्र संचालनार्थ नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र स्थापनाको शुरूवात भएको हो ।
उद्देश्य	• स्थानीय तहमा नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र स्थापना गर्ने । • आधारभूत आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवा समेत उपलव्ध गराउने ।
प्रतिफल	• सेवाग्राहीहरूको स्वास्थ्य प्रवर्धन भै दीर्घायु जीवन यापन भएको छ । • सेवाग्राहीहरू विभिन्न सर्ने तथा नसर्ने रोगहरुबाट बच्न सक्नेछन् । •
बजेट वाँडफाँड	१८,८०,०००/-
बजेट खर्च	१८,०४,०००/-

भौतिक तथा बित्तिय प्रगति विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	भौतिक प्रगति	वित्तीय प्रगति	कैफियत
१	प्रयोगशाला संचालन अन्य सेवा शुल्क समेत	१००	१००	
२	औषधि खरिद	१००	७४	
३	पंचकर्म पूर्व कर्म कार्यक्रम	९१.६७	७७.६९	
४.	नागरीक आरोग्य अभियान संचालन खर्च	१००	९५.९६	
७	नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र तथा अभियान संचालन खर्च	१००	९४	

बार्षिक लक्ष्य अनुसार सपन्न हुन नसकेका कार्यक्रमहरु: छैन ।

विविध

कार्यालयका प्रमुख उपलब्धिहरु

- Pathology lab सेवा निरन्तर संचालन भएको ।
- नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र स्थापना बाट तल्हो तह सम्म आयुर्वेद सेवा पुगेको छ।
- आयुर्वेद को प्रचार प्रशार र गुणस्तरीय आयुर्वेद सेवा मा विश्वास बढेको छ।
- कार्यालयको परिसरमा भगवान धन्वन्तरीको मन्दिर र मूर्ति स्थापना भएको

कार्यक्रम कार्यान्वयन एवं सेवा प्रवाहका सबल पक्षहरु:-

क्रसं.	सवल पक्षहरु
१	• लक्ष्य अनुसारका कार्यक्रमहरु सफलता पुर्बक सम्पन्न गर्नु । • Team Work को भाबना बिकाश हुनु ।। • कर्मचारीहरुले आफ्नो जिम्बेबारी अनुसार कार्य गर्नु । • सम्बन्धित पक्ष संग समन्वय गरी कार्य गर्नु । • तालुक कार्यालय बाट नियमन तथा निर्देशन हुनु ।
२	नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र स्थापना बाट तल्हो तह सम्म आयुर्वेद सेवा पुगेको छ /
३	आयुर्वेद को प्रचार प्रशार र गुणस्तरीय आयुर्वेद सेवा मा विश्वास बढेको छ ।
४	प्रत्यक्ष जनसरोकार राख्ने विषयहरु जस्तै स्वस्थ जीवनशैली कार्यक्रमलाई जति सक्दो पहुँच बढाउन, ब्रोशर,पम्पलेट,बूक्लेट तथा क्यालेण्डरको माध्यमबाट सुचना सामग्रीहरु प्रकाशित गरी समुदयालय लाई वितरण गर्दा आयुर्वेद प्रति आकर्षण बढेको ।
५	ल्याब सेवा सञ्चालन हुँदा सदरमुकाम जान नपरेको ।
६	समग्र आयुर्वेद सेवा प्रति सरोकार वालाहरुको ध्यानाकर्षण भएको र जनचासो बढेको ।

कार्यक्रम कार्यान्वयनमा आईपरेका समस्या, समस्या समाधानका लागि गरीएका उपाय तथा जिम्मेवार तह

क्रस.	क्षेत्र	कार्यक्रम कार्यान्वयनमा आईपरेका समस्या समस्या	समस्या समाधानका लागी गरीएका उपाय	जिम्मेवार तह
१		सबारीसाधन को कारण दुर्गम स्थानमा कार्यक्रम गर्न नसकिएको	सम्बन्धित निकायमा जानकारी ,पत्राचार गरिएको	
२		बजेट कम बिनियोजन को कारण धेरै area coverage गर्न नसकिएको	सम्बन्धित निकायमा जानकारी ,पत्राचार गरिएको	
३		कार्यालय भवनको भौतिक अवस्था	सम्बन्धित निकायमा जानकारी ,पत्राचार गरिएको	
४		कर्मचारीलाई नियमित तालिमको अभाव	सम्बन्धित निकायमा जानकारी ,पत्राचार गरिएको	
५		जनशक्ति अभाव	सम्बन्धित निकायमा जानकारी ,पत्राचार गरिएको	

समस्या समाधानका उपायहरुः-

क्रसं.	उपायहरु
१	सबारी साधन खरिद गर्नुपर्ने
२	बजेट बृद्धि गर्नु पर्ने
३	योग हल भवन बनाउन पर्ने,
४	कर्मचारी लाई समय समयमा तालिम दिनुपर्ने
५	आयुर्वेद संस्थाहरुको O & M survey गर्नुपर्ने

कार्यक्रम कार्यान्वयन एवं सेवा प्रवाहका अवसरहरुः-

- आयुर्वेदको जग बलियो हुदै जानु ।

- आयुर्वेद संस्था मजबुत बनाउन सहयोग हुनु ।
- जनबिश्वास बढ्दै जानु ।
- कार्यक्रमहरु बडाउन दबाब पर्नु ।

कार्यक्रम कार्यान्वयन एवं सेवा प्रवाहका चुनौतीहरुः-

कार्यालयका नियमित मासिक बैठकहरू

क्रस.	बैठक संख्या	निर्णय संख्या	अन्य	कैफियत
१	१२	२७	२ MSS	

सिकिएका पाठहरु

- आयुर्वेद सेवा कार्यक्रम सञ्चालनले गर्दा जनमानसमा आयुर्वेद चिकित्सा सेवा प्रति व्यापकता आएको ।
- कार्यक्रम समयमा नै गर्नुपर्ने
- समुदाय को आबश्यकतामा बढी focus हुनुपर्ने
- कम श्रोत साधनमा रहिकन पनि आयुर्वेदका कार्यक्रमहरुलाई जनस्तरसम्म पुऱ्याउन सफल
- स्थानिय निकाय र गैर सरकारी संस्थाहरुसँगको समन्वय आबश्यकता ।

भावी कार्य योजना

१.आयुर्वेद संस्था नभएको स्थानीय निकायमा नागरिक आरोग्य केन्द्र स्थापना गर्दै लैजाने ।
२.क्षारसुत्र सेवा संचालन गर्ने ।
३.फिजियोथेरापी सेवा संचालन गर्ने ।
४.जडिवुटी उद्धान निर्माण गर्ने ।

निष्कर्ष र सुझाव

समग्र रुपमा आ ब ०८१/०८२ मा ९५.६६ प्रतिशत भौतिक प्रगति भएको हुँदा आयुर्वेद सेवा प्रबाह राम्रो मान्न सकिन्छ ,सदरमुकाम बाट २४ किमि टाढा भएता पनि प्रगति राम्रो भएको छ । कार्यालयलाई आगामी बर्ष सबारीसाधन को उपलब्धता हुनु आनिबर्य नै छ । कार्यक्रमहरुमा रकम बिनियोजन बढाउनु पर्ने देखिन्छ । सबै स्थानीय निकायमा आयुर्वेदको संस्था विस्तार गर्दै लानुपर्ने देखिन्छ ।

अनुसूची २ को बिबरण

कार्यालयलाई संघीय सरकार बाट प्राप्त शशर्त तर्फ वार्षिक कार्यक्रम र बजेको लक्ष्य/ प्रगति विवरण

क्र.सं	कार्यक्रम कोड	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य			हाल सम्मको भौतिक प्रगति			हाल सम्मको खर्च		कैफियत
					परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	प्रतिशत	रकम रु हजारमा	प्रतिशत	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
		[illegible]											
१	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
२	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
३	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
४	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
		जम्मा			[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	

कार्यालय प्रमुख

कार्यालयलाई प्रदेश सरकारको तर्फबाट प्राप्त वार्षिक कार्यक्रम र बजेको लक्ष्य/ प्रगति विवरण]

अनुसूची - २

क्र.सं	कार्यक्रम कोड	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	एकाइ	वार्षिक लक्ष्य			हाल सम्मको भौतिक प्रगति			हाल सम्मको खर्च		कैफियत
					परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	प्रतिशत	रकम रु हजारमा	प्रतिशत	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
	(क)	चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू : [illegible]											
१	[illegible]	वार्षिक समीक्षा कार्यक्रम	२२५२२	पटक	१	[illegible]	[illegible]	१	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
२	[illegible]	औषधि एवं औषधिजन्य सामग्री ढुवानी	२२५२२	पटक	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
३	[illegible]	[illegible]	[illegible]	पटक	१	[illegible]	[illegible]	१	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
४	[illegible]	[illegible]	२२५२२	पटक	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
५	[illegible]	पंचकर्म/ पूर्वकर्म कार्यक्रम (सामग्री खरिद, संचालन एवं व्यवस्थापन)	[illegible]	पटक	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
६	[illegible]	[illegible]	[illegible]	पटक	१	[illegible]	[illegible]	१	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
७	[illegible]	[illegible]	[illegible]	पटक	१	[illegible]	[illegible]	१	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
८	[illegible]	[illegible]	[illegible]	पटक	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
९	[illegible]	[illegible]	[illegible]	पटक	१	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
१०	[illegible]	[illegible]	[illegible]	पटक	१	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	१	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
		चालु कार्यक्रमको जम्मा			[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	

कार्यालय प्रमुख